

Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen
Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen

Seks in Beeld

Singles en internetporno

Eindwerk neergelegd in het kader van de Permanente Vorming Seksuologie

Academiejaar 2015-2016

Eerste examenperiode

Tineke Dhoore – 20030912

Promotor: Prof. dr. Guy T'Sjoen

Begeleider: dr. Els Elaut

Abstract

Het onderzoek 'Seks in Beeld' beoogt met een grootschalige survey de consumptie van internetporno, de attitudes ten aanzien van internetporno en de effecten van internetporno in Vlaanderen in kaart te brengen. In het ruimere onderzoek is er tevens aandacht voor de attitude van de Vlaming ten aanzien van internetporno als onderdeel van seksuele vorming op school. In deze paper wordt stilgestaan bij relatiestatus, meer bepaald single zijn, en de associaties met internetporno consumptie. Populaire opvattingen over singles en pornoconsumptie stellen dat singles meer naar porno kijken dan mensen in een relatie. In deze paper wordt onderzocht of deze populaire opvatting stand houdt, met name of singles frequenter en langer porno kijken dan mensen in een relatie. Er wordt tevens nagegaan of er een associatie is met seksueel gedrag, zoals het hebben van (éénmalige) seksuele contacten en interesse in het vinden van een vaste (seksuele) relatie. Er wordt tevens bekeken of er een verschil is in de motieven die singles en mensen in een relatie hanteren om naar internetporno te kijken en of singles en mensen in een relatie andere attitudes hanteren over internetporno. De zelf-gerapporteerde effecten van internetporno bij singles en mensen in een relatie worden in kaart gebracht aan de hand van de *Pornography Consumption Effect Scale (PCES)*. Er namen 4543 respondenten deel aan het survey-onderzoek, waarvan 1329 singles en 3214 mensen in een relatie. Singles keken frequenter naar porno dan mensen in een relatie, maar keken niet langer per kijksessie. Over de afgelopen 12 maanden was er geen verschil in het al dan niet kijken naar internetporno tussen singles en mensen in een relatie. Er werd geen associatie teruggevonden tussen internetporno consumptie en seksueel gedrag (seksuele ontmoetingen en interesse in het vinden van een partner). Singles die al langer alleenstaand waren, rapporteerden langer naar internetporno te kijken per kijksessie dan singles die minder lang alleenstaand waren. Singles keken echter niet frequenter naar internetporno naarmate ze langer single waren. Er werd geen verschil in motieven om naar internetporno te kijken teruggevonden tussen singles en mensen in een relatie. Singles leken een meer restrictieve attitude te hanteren ten aanzien van internetporno dan mensen in een relatie, uitgezonderd als het ging over het leren van nieuwe dingen. Concluderend kan gesteld worden dat relatiestatus – in analogie met eerder onderzoek - in slechts zeer beperkte mate gecorreleerd is met internetporno consumptie.

1.	Inleiding.....	5
1.1	De term 'porno'	6
1.2	Singles en internetporno	7
1.3	Seksueel gedrag en internetporno.....	9
1.4	Gendersverschillen en internetporno	10
1.5	Singles en motieven van pornoconsumptie	10
1.6	Singles en attitudes ten aanzien van internetporno.....	11
1.7	Singles en effecten van pornoconsumptie	12
1.8	Hypothesen.....	13
2	Methode.....	14
2.1	Steekproef.....	14
2.2	Procedure.....	14
2.3	Meetinstrumenten	16
2.4	Statistische analyses	19
3	Resultaten	20
3.1	Hypothese 1: Singles bekijken vaker internetporno dan mensen in een relatie.....	20
3.2	Hypothese 2: Alleenstaande mannen bekijken vaker internetporno dan alleenstaande vrouwen.	21
3.3	Hypothese 3: Singles die het afgelopen jaar (éénmalige) seksuele contacten hebben gehad, bekijken meer internetporno dan singles die het afgelopen jaar geen éénmalige seksuele contacten hadden.	22
3.4	Hypothese 4: Singles die naar internetporno kijken zijn meer geïnteresseerd in het vinden van een partner dan singles die niet naar internetporno kijken.	22
3.5	Hypothese 5: Singles hanteren andere motieven om naar internetporno te kijken dan mensen in een relatie.	23
3.6	Hypothese 6. Singles verschillen in attitudes ten aanzien van internetporno van mensen in een relatie.	25
3.7	Hypothese 7: Singles rapporteren meer positieve effecten rond het bekijken van internetporno dan mensen in een relatie.	27
3.8	Hypothese 8. Singles die al langer alleenstaand zijn, bekijken meer porno dan singles die minder lang alleenstaand zijn.	30
4	Discussie.....	31
4.1	Beperkingen onderzoek.....	34
4.2	Suggesties voor toekomstig onderzoek	36

5	Referenties.....	37
6	Bijlage - Survey 'Seks in beeld'	40

1. Inleiding

In de populaire media wordt veel geschreven over de - al dan niet positieve - effecten (afhankelijk van het discours dat gehanteerd wordt) van pornografie. Denk onder meer aan de recente porno-enquête van het weekblad Flair. Het tijdschrift *Flair* ging onder haar vrouwelijke lezers na wie naar internetporno keek. Uit deze bevraging bleek dat 89 procent van de lezers weleens naar porno keek. Van deze groep keek zes op de tien maandelijks naar internetporno. Als reden om te kijken gaf zeven op tien aan om te masturberen en vier op tien keek porno met het lief. Anderen (twee op tien) durfden weleens één of meerdere pornoscènes na te spelen met hun partner. Verder bleek dat 65 procent keek naar *boy-girl* filmpjes en dat toch bijna de helft regelmatig zoekt naar trioscènes met een man en twee vrouwen en meer dan twee op vijf bekeek regelmatig lesbische scènes. Bijna één op vier keek regelmatig porno met *double penetration* (Flair, <http://www.flair.be/nl/love-sex/368060/flairs-porno-enquete-de-naakte-cijfers>, 2016).

Opinies omtrent pornografie kunnen in twee categorieën worden onderverdeeld: ten eerste empirisch onderzoek naar de effecten van pornografie en ten tweede wat in de populaire media wordt geschreven over pornografie (Montgomery-Graham et al., 2016). Er bestaat nog steeds een grote kloof tussen wat in de populaire literatuur wordt geschreven over pornografie en wat in de wetenschappelijke literatuur wordt teruggevonden over dit (maatschappelijk) gevoelig onderwerp. Montgomery-Graham en collega's (2016) geven in hun review een overzicht van hoe men doorheen de geschiedenis keek naar pornografie. Pornografie is lang een focus van bezorgdheid geweest doorheen de geschiedenis en bracht veelal een maatschappelijke hetze met zich mee. In de late jaren 1960 werd in Amerika een Commissie (President' Commission on Obscenity and Pornography) samengesteld die de effecten van pornografie diende na te gaan in het puriteinse Amerika. De Commissie kreeg als opdracht om te onderzoeken welke maatregelen getroffen dienden te worden tegen de opmars van pornografie en te onderzoeken welke causale verbanden er waren met antisociaal gedrag. Doorgedreven academisch onderzoek onthulde echter dat het gebruik van seksueel expliciet materiaal geen significante rol speelde in het veroorzaken van sociale overlast of individuele schade. President Nixon verwierp niettemin de resultaten van deze onderzoekscommissie en bestempelde de resultaten als "*morally bankrupt*" en stelde dat de "*warped brutal portrayal of sex in books, plays, magazines and movies, if not halted and reserved, could poison the well-springs of American and Western culture and civilization*" (Montgomery-Graham, 2016, p. 243-244).

Tegenstanders zien pornografie in eerste instantie als een verderfelijke uiting van de seksuele dominantie van mannen ten aanzien van vrouwen, die seksueel geweld legitimeert en stimuleert. De

wetenschappelijke discussie over de eventuele relatie tussen pornografie en seksueel agressief gedrag wordt al meer dan een kwart eeuw gevoerd (Van Weesenbeeck, 2009). Dit vaak veronderstelde verband tussen pornoconsumptie en seksueel agressief gedrag wordt echter alleen consistent gevonden bij een betrekkelijk klein segment van de mannelijke populatie dat relatief hoog scoort op verschillende risicofactoren voor seksuele agressie, zoals een agressieve oriëntatie en een vrouwvijandige masculiniteit (Van Weesenbeeck, 2009).

In de literatuur is er steeds meer aandacht voor pornoconsumptie en de relatie met seksuele tevredenheid en seksualiteitsbeleving. Onderzoek richt zich hierbij veelal op adolescenten, die verondersteld worden het meest vatbaar te zijn voor deze invloeden (Buysse et al, 2013; Peter & Valckenburg, 2008a). In Vlaanderen was er tot nu toe weinig aandacht voor het concept internetpornografie. In 'Sexpert', een studie naar de seksuele gezondheid in Vlaanderen, werden de respondenten bevraagd of ze ooit naar porno keken. Porno werd ruim omschreven als foto's, plaatjes of films waarop de geslachtsdelen duidelijk te zien zijn. Indien men aangaf ooit naar porno gekeken te hebben, werd bijkomend bevraagd hoe vaak men de afgelopen zes maanden naar porno keek. Hieruit bleek dat 75,3 procent van de Vlamingen ooit naar porno keek. Van deze 75,3 procent keek meer dan de helft niet of een uitzonderlijke keer in de laatste zes maanden. Slechts 0,6 procent van de Vlamingen keek dagelijks naar porno, 6,4 procent keek meerdere keren per week, 6,7 procent ongeveer één keer per week, 9,9 procent meerdere keren per maand en 13,3 procent ongeveer één keer per maand (Buysse et al., 2013).

In het kader van de Permanente Vorming Seksuologie wordt beoogd een beter zicht krijgen op hoe pornografie, meer bepaald internetporno, beleefd wordt door de Vlaamse bevolking. Er wordt tevens stilgestaan bij de positieve en negatieve effecten van pornografie en de mogelijke implicaties voor beleidsmatige keuzes. Zo zal in het kader van het ruimere onderzoek stilgestaan worden bij de rol van educatie over internetporno in programma's voor relationele en seksuele vorming.

1.1 De term 'porno'

De term 'porno' is afkomstig van het Griekse woord '*pornos*' dat 'ontuchtig' betekent. Dit impliceert dat porno een normatief begrip is - het woord 'ontucht' houdt immers een waardeoordeel in - en dat opvattingen over porno kunnen uiteenlopen. Het oordeel hangt af van de tijdsgeest, cultuur en het individu (Van Weesenbeeck, 2009). Volgens Van Weesenbeeck (2009) is porno een verzamelnaam voor verschillende seksueel expliciete producten en diensten die tot doel hebben de seksuele lust te stimuleren. Er zijn uiteenlopende vormen van porno: geschreven porno, visuele porno, zoals films, foto's en life shows, en auditieve porno, zoals telefoonseks.

Internetporno verdringt het ouderwetse pornoblaadje of de videoband. Het *world wide web* heeft de verspreiding en consumptie van porno in sterke mate veranderd en zeer toegankelijk gemaakt. Het internet is immers een laagdrempelig medium om toegang te krijgen tot pornografie (Montgomery-Graham et al., 2016; Stack, Wasserman & Kern, 2014). Het internet is bijvoorbeeld een meer laagdrempelig medium dan televisie. Bij dit laatste is het veelal nodig om een extra abonnement af te sluiten en brengt dit eveneens het bekend maken van persoonlijke informatie met zich mee. Het internet daarentegen straalt een gevoel van anonimiteit uit, omdat de gebruiker het gevoel heeft niet gezien te worden (Putnam, 2000). Dit gevoel van anonimiteit, waarbij mensen niet op hun seksuele voorkeuren en verlangens worden aangesproken, is een grote stimulans om online porno te zoeken (Peter & Valkenburg, 2006a). Volgens Cooper (1998) heeft het internet zich ontwikkeld tot het ideale medium om makkelijk en snel vorm te geven aan seksualiteit en in aanraking te komen met seksueel expliciet materiaal, en dit door zijn betaalbaarheid (affordability), anonimiteit (anonymity) en toegankelijkheid (accessibility) (“triple A engine”-theorie) (Cooper, 1998; Harkness, Mullan & Blaszczynski, 2015).

Vijftig procent van het internetverkeer zou gerelateerd zijn aan sekssites (Albright, 2008). Dit zou zelfs tot 80 procent zijn in landen waar seksualiteit meer onbespreekbaar is (Albright, 2008). Pornografische websites omvatten ongeveer 12% van het internet en bereiken een omzet van 10 miljard per jaar (Twohig, Crosby, & Cox, 2009). Er zijn meer dan 26 miljoen pornosites. In 2015 is België de top 20 binnengekomen van landen waar de pornosite Pornhub het vaakst wordt bezocht (<http://www.start18.be/hoe-belgie-naar-pornhub-kijkt/>). Er wordt dan ook meer en meer gesproken over pornificatie van de samenleving (Van Wesenbeeck, 2009). In de huidige studie wordt - omwille van de alomtegenwoordigheid van het internet - enkel internetporno opgenomen.

In de huidige onderzoeksliteratuur wordt de term ‘seksueel expliciet’ gehanteerd. Naar de term (internet)porno wordt doorgaans verwezen als ‘Seksueel Expliciet (Internet) Materiaal (SE(I)M)’. Hiermee verwijst men naar de expliciete beelden van genitaliën of seksuele gedragingen.

1.2 Singles en internetporno

In de wetenschappelijke literatuur wordt het verband tussen online pornografie en relatiestatus quasi niet onderzocht. De focus van onderzoek ligt op het verband tussen pornografie en geweld, hoe pornografie de attitudes met betrekking tot seksualiteit (voornamelijk van mannen) beïnvloedt en meer recent wordt onderzoek gedaan rond de invloed van pornografie in koppelrelaties (Bridges & Morokoff, 2011; Montgomery-Graham et al., 2016). In de populaire media zijn er echter wel

verschillende veronderstellingen over het 'vermeende' verband tussen singles en de consumptie van internetporno. Zo stelt de website '*singlessite*', een website voor singles, dat er steeds minder huwelijken worden gesloten door de grote toegankelijkheid van internetporno (<http://www.singlessite.nl/relatie-tussen-porno-en-huwelijk/>).

In de review van Montgomery-Graham en collega's (2016) werd nagegaan wat er in de populaire media terug te vinden is met betrekking tot de impact van pornografie op partnerrelaties en of dit 'vermeende' verband in empirisch onderzoek eveneens wordt vastgesteld. Helaas was er geen onderzoek te vinden dat de validiteit van populaire opvattingen over pornografie en singles nagaat in wetenschappelijk onderzoek. Zoals in het onderzoek van Montgomery-Graham et al. (2016) is het interessant om in de populaire media na te gaan welke attitudes er leven ten aanzien van de effecten van pornografie en singles en dit te vergelijken met wat in het (schaars) empirisch onderzoek rond singles en pornografieconsumptie terug te vinden is.

Het hebben van een romantische relatie is over het algemeen geassocieerd met het minder bekijken van pornografie (Bridges & Morokoff, 2011). Bridges en Morokoff (2011) stelden vast bij 270 heteroseksuele koppels dat het hebben van een minder vaste relatie geassocieerd was met meer pornoconsumptie bij mannen, maar niet bij vrouwen. Stack, Wasserman en Kern (2004) vonden in hun steekproef van 531 volwassen Amerikaanse internetgebruikers dat mensen in een gelukkig huwelijk 60 procent minder waarschijnlijk naar internetporno keken in de laatste maand dan mensen die ontevreden waren met hun huwelijk. In het onderzoek van Buzzell (2005) werd consistent over drie tijdsperiodes (1973, 1994 en 2002) teruggevonden dat singles in vergelijking met gehuwde mensen meer keken naar porno.

In onderzoek werd wel consistent teruggevonden dat het kijken naar porno veelal alleen gebeurt en niet als koppel. De partner is veelal niet op de hoogte van de pornoconsumptie van de ander (Cooper, et al., 1999; Daneback et al., 2009). Mannen bekijken porno vaker alleen of met vrienden dan vrouwen. Vrouwen daarentegen rapporteren vaker naar porno te kijken samen met hun partner dan mannen (Hald & Malamuth, 2005).

Hald en Malamuth (2005) vonden in hun steekproef van 688 jonge, heteroseksuele Deense volwassen mannen en vrouwen dat een mannelijke genderidentiteit, hogere frequentie van masturbatie, jongere leeftijd bij eerste blootstelling aan porno en een jongere leeftijd 48.8 procent van de totale variatie van pornografieconsumptie kon verklaren. Relatiestatus werd niet teruggevonden als belangrijke, bijdragende variabele.

Hald, Kuyper, Adam en de Wit (2013) voerden een online cross-sectionele survey uit onder 4600 Nederlanders tussen de leeftijd van 15 en 25 jaar. Relatiestatus draagt bij zowel mannen als vrouwen significant bij tot het verklaren van seksueel gedrag, namelijk de participatie in meer avontuurlijke seks (bijvoorbeeld, ervaring met trio's) en partnerervaring (bijvoorbeeld, leeftijd bij

eerste keer geslachtsgemeenschap), maar niet tot transactionele seks (bijvoorbeeld., ooit betaald zijn voor seks). De bijdrage is echter zeer bescheiden en werd in hun onderzoek niet verder onderzocht. Door middel van hiërarchische regressie-analyse stelden zij vast dat seksueel expliciet materiaal bescheiden (tussen de 0.3% en 4% van de totale verklaarde variantie) bijdroeg tot het verklaren van seksueel gedrag bij jongeren.

In het onderzoek van Popovic (2011) werd er geen significant verschil gevonden wat betreft relatiestatus tussen een groep kijkers van porno en een groep niet-kijkers. Popovic stelt hierrond dat het ontbreken van een verschil in relatiestatus tussen de twee groepen kan betekenen dat 'zondige' pornografie geen obstakel voor huwelijke intimiteit dient te zijn.

Relatiestatus was niet eerder de centrale focus in het onderzoek naar pornografie. Onderzoek dat andere factoren onderzocht die bijdragen tot pornoconsumptie, toont aan dat relatiestatus waarschijnlijk weinig bijdraagt in de verklaring van pornoconsumptie. In de scope van deze paper willen we echter nagaan of er een verschil is tussen singles en personen in een relatie wat betreft de frequentie van pornoconsumptie en wat mogelijke geassocieerde factoren zijn.

1.3 Seksueel gedrag en internetporno

Lewin (1997) vond in een Zweedse survey onder de algemene populatie een positieve relatie terug tussen aantal seksuele partners het afgelopen jaar en pornoconsumptie. Deze bevinding werd gerepliceerd in een gelijkaardige Noorse survey: er is een verband tussen aantal seksuele partners en het gebruik van porno in diverse media (Træen, Sørheim-Nilsen, & Stigum, 2006). Janghorbani en collega's (2003) vonden eveneens terug in een grootschalige survey bij jongvolwassenen uit Hong-Kong dat het aantal seksuele partners en de frequentie van masturbatie tijdens de afgelopen week geassocieerd was met pornoconsumptie. Braithwaite en collega's (2015) vonden bij universiteitsstudenten een associatie tussen het kijken naar internetporno en het aantal losse seksuele contacten en het aantal verschillende seksuele partners. Deze associatie werd zowel cross-sectioneel als longitudinaal (gedurende de loop van één semester) bevestigd. Frequent naar porno kijken was tevens geassocieerd met het hebben van meerdere seksuele partners, meerdere "one night stands" en het plan om een hoger aantal seksuele partners in de toekomst te hebben. In de review van Harkness, Mullan en Blaszczynski (2015) komt naar voor dat er een algemene robuuste associatie bestaat tussen het kijken naar porno en het aantal seksuele partners in de volledige levensloop. Doorheen hun review van verschillende onderzoeken vonden zij terug dat deze associatie sterker lijkt voor vrouwen dan voor mannen.

In deze paper wordt nagegaan of singles die het afgelopen jaar (éénmalige) seksuele contacten hadden, meer internetporno bekijken dan singles die het afgelopen jaar geen éénmalige seksuele contacten hadden.

In het onderzoek van Popovic (2011) werd nagegaan of er een verband is tussen pornoconsumptie en aspecten van socio-emotionele nabijheid in een niet-klinische, mannelijke steekproef van 164 respondenten. De onderzoekers vonden geen verschil tussen kijkers van porno en niet-kijkers wat betreft specifieke socio-emotionele nabijheid met belangrijke anderen (bijvoorbeeld partner, familie, dichte vrienden). Kijkers van porno vertoonden daarentegen wel hogere scores van algemene nabijheid dan niet-kijkers, wat volgens de auteur wijst op een mogelijk verlangen naar intimiteit bij pornokijkers. Pornokijkers lijken meer te investeren in het contact met anderen én pornoconsumptie in vergelijking met de andere groep. Ook eerder onderzoek (Seto, Maric & Barbaree, 2001) toonde aan dat pornokijkers meer energie investeren in het vinden van een (seksuele) partner. In tegenstelling tot de populaire veronderstelling, dient pornoconsumptie dus niet noodzakelijk een vlucht van intimiteit in te houden. Er wordt tevens nagegaan in deze paper of singles die naar internetporno kijken meer geïnteresseerd zijn in het vinden van een vaste relatie dan singles die niet naar porno kijken.

1.4 Gendersverschillen en internetporno

Man-vrouw verschillen in het bekijken van pornografie zijn uitgebreid beschreven in de wetenschappelijke literatuur. Mannen kijken, in vergelijking met vrouwen, meer porno, starten eerder met het bekijken van porno, gebruiken meer porno tijdens masturbatie, voelen zich vaker aangetrokken tot een ruimere range van hardcore porno en porno waarin enkel de seksuele handelingen centraal staan (Hald & Malamuth, 2005). Gender is doorheen verschillende onderzoeken een sterke en significante predictor gebleken voor pornoconsumptie (Frable et al., 1997; Janghorbani et al., 2003; Li & Michael, 1996). Analooq met eerder onderzoek wordt de hypothese geponeerd dat alleenstaande mannen meer naar internetporno kijken dan alleenstaande vrouwen.

1.5 Singles en motieven van pornoconsumptie

Er werden geen wetenschappelijke publicaties teruggevonden over de motieven specifiek voor singles om naar porno te kijken. In de populaire literatuur worden hier verschillende assumpties over

gemaakt. In wetenschappelijke literatuur worden volgende redenen aangegeven om naar porno te kijken: omgaan met depressie en stress, in functie van het verwerven van seksuele kennis, uit verlangen om zich te ontspannen en om seksuele activiteiten te verkennen die men normaal gezien niet zou doen (Cooper, Galbreath, & Becker, 2004; Cooper, Putnam, et al., 1999). Als porno wordt gebruikt als coping mechanisme om om te gaan met depressie, dan is er een hoger risico op seksuele compulsiviteit (Cooper et al., 1999). Afleiding zoeken werd in een onderzoek van Cooper en collega's (2002) door 60,3 procent van de mannen en 36,5 procent van de vrouwen weergegeven als voornaamste reden om online op zoek te gaan naar seksuele prikkels.

Goodson en collega's (2001) onderzochten bij 506 studenten online seksueel gedrag en attitudes ten aanzien van seksueel expliciet materiaal. In hun steekproef keek 43.5 procent ooit naar internetporno. Hiervan keek slechts 2.9% frequent naar internetporno. Nieuwsgierigheid was de meest aangehaalde reden om naar websites te surfen met seksueel expliciet materiaal (29.6%). Een andere aangehaalde reden was om seksuele opwindning te faciliteren (19.0%) of om het eigen seksuele leven met hun partner te verbeteren (13.3%). Meer mannelijke dan vrouwelijke studenten gaven aan dat ze naar dergelijke websites surfen uit nieuwsgierigheid en om hun seksuele opwindning te prikkelen. Er werd geen gendersverschil teruggevonden wat betreft het verbeteren van het seksueel leven.

1.6 Singles en attitudes ten aanzien van internetporno

In het artikel van Goodson (2001) wordt attitude omschreven als een set van overtuigingen over de uitkomst van een verwachting (bvb., Seksueel expliciet materiaal online bekijken helpt me om mijn seksueel leven beter vorm te geven.) en de emotionele waarde die wordt gegeven aan specifiek gedrag en de uitkomst van dit gedrag (bvb., Het is zeer belangrijk voor mij om mijn seksueel leven te verbeteren.). Hiertoe ontwikkelden de onderzoekers een vragenlijst met telkens zes items die peilden naar de overtuigingen over de uitkomst van een verwachting en de emotionele waarde hiervan. Er werd aan de respondenten gevraagd in hoeverre seksueel expliciet materiaal op het internet een manier is om nieuwe seksuele technieken te leren, helpt om het seksuele leven te verbeteren, een manier is om seksuele fantasieën in te vullen of te prikkelen, leidt tot seksuele opwindning en de nieuwsgierigheid met betrekking tot seksualiteit bevredigt. Deze items peilen naar de overtuigingen met betrekking tot de uitkomst van een verwachting. Vervolgens werd bevraagd hoe belangrijk men dit vond (bvb., Hoe belangrijk vindt u het om nieuwe seksuele technieken te leren?). De respondenten hadden veelal slechts matige overtuigingen aangaande de uitkomsten van verwachtingen. Er was geen significant verschil tussen de mannelijke en vrouwelijke studenten. Het belang van de verwachte uitkomsten werd eveneens als gering ingeschat. Er werd geen gendersverschil teruggevonden.

In het onderzoek van Træen, Spitznogle en Beverfjord (2004) werd de attitude ten aanzien van pornografie bevraagd bij een representatieve steekproef van Noren (met een leeftijd tussen de 15 en 91 jaar). De onderzoekers vonden drie grote clusters van attitudes terug in hun steekproef: (1) pornografie als een manier om het seksueel leven te verbeteren (bvb., Pornografie maakt het seksueel leven meer opwindend.), (2) pornografie als een morele aangelegenheid (bvb., Pornografie is schadelijk voor de menselijke seksualiteit.) en (3) sociaal klimaat (bvb., Ik kan over seksualiteit spreken met mijn vrienden.). Mannen, jongere personen en personen met een laag opleidingsniveau drukten een meer positieve attitude uit ten aanzien van pornografie als een manier om het seksueel leven te verbeteren. Jongere personen en personen met een hoger opleidingsniveau hadden een meer positieve attitude ten aanzien van pornografie als een morele aangelegenheid.

Svedin, Åkerman en Priebe (2011) onderzochten bij een Zweedse steekproef van 18-jarige mannelijke studenten de verschillen tussen een groep studenten die frequent naar porno keek en een groep die dit niet deed. Zij vonden dat frequente kijkers een meer positieve attitude hadden ten aanzien van porno (bvb., Ik vind dat porno gemakkelijk te verkrijgen moet zijn.), meer gevoelens van opwinding ervaren bij het bekijken van porno en vaak naar meer extreme vormen van porno kijken.

1.7 Singles en effecten van pornoconsumptie

Er wordt veelal uitgebreid stilgestaan bij de potentiële schadelijke effecten van pornografie, maar er is relatief weinig aandacht in de wetenschappelijke literatuur voor de mogelijke positieve effecten van pornografie. Het onderzoek van Hald en Malamuth (2008) vormt hierop een uitzondering. Hald en Malamuth (2008) gingen in hun onderzoek na wat de zelfgerapporteerde effecten van pornogebruik waren bij een steekproef van Deense volwassenen tussen 18 en 30 jaar. De auteurs ontwikkelden hiertoe een instrument, de Pornography Consumption Effect Scale (PCES) die de effecten van pornografie op verschillende gebieden, met name kennis over seksualiteit, attitudes ten aanzien van seksualiteit, attitudes ten aanzien van het andere geslacht, het seksuele leven en algemene kwaliteit van leven nagaat. Zij stelden vast dat deelnemers enkel zeer beperkte, negatieve effecten van pornogebruik rapporteerden en mannen iets meer dan vrouwen. Positieve effecten werden echter zowel door mannen als door vrouwen gerapporteerd, waarbij mannen significant meer positieve effecten rapporteerden dan vrouwen. In het onderzoek van Hald en Malamuth werd geponeerd dat seksuele achtergrondvariabelen de negatieve en positieve effecten van hardcore pornoconsumptie zullen voorspellen. De seksuele achtergrondvariabelen die een voorspellende waarde hadden voor zowel de positieve als negatieve effecten van pornoconsumptie waren: gender, leeftijd bij eerste

blootstelling, frequentie van masturbatie, frequentie van coïtus en de mate van realisme in de porno die men bekeek. Relatiestatus had geen voorspellende waarde als achtergrondvariabele.

1.8 Hypothesen

Zoals hierboven omschreven, is er een hiaat in het wetenschappelijk onderzoek naar het verband tussen relatiestatus en het bekijken van online pornografie. Om deze reden worden volgende hypothesen naar voren geschoven:

Hypothese 1: Singles bekijken vaker internetporno dan mensen in een relatie.

Hypothese 2: Alleenstaande mannen bekijken vaker internetporno dan alleenstaande vrouwen.

Hypothese 3: Singles die het afgelopen jaar (éénmalige) seksuele contacten hebben gehad, bekijken meer internetporno dan singles die het afgelopen jaar geen éénmalige seksuele contacten hadden.

Hypothese 4: Singles die naar internetporno kijken zijn meer geïnteresseerd in het vinden van een partner dan singles die niet naar internetporno kijken.

Hypothese 5: Singles hanteren andere motieven om naar internetporno te kijken dan mensen in een relatie.

Hypothese 6: Singles verschillen in hun attitudes ten aanzien van internetporno van mensen in een relatie.

Hypothese 7: Singles rapporteren meer positieve effecten rond het bekijken van internetporno dan mensen in een relatie.

Hypothese 8: Singles die al langer alleenstaand zijn, bekijken meer porno dan singles die minder lang alleenstaand zijn.

2 Methode

2.1 Steekproef

Er werden 4548 vragenlijsten volledig ingevuld. Er werden vijf deelnemers weggelaten uit de analyse, omwille van het invullen van een ongeloofwaardige geboortedatum. De finale steekproef omvatte dus 4543 respondenten, waarvan 69% mannen ($n=3133$), 30.7 % vrouwen ($n= 1393$) en 0.3 % genderqueers ($n= 13$).

De gemiddelde leeftijd van de respondenten was respectievelijk 33.5 jaar ($sd = 14,3$), 35.13 jaar ($sd= 15,04$), 29.91 jaar ($sd=11,75$) en 32.92 jaar ($sd= 15,22$).

Er namen in totaal 1329 singles (29.2%) deel en 3214 mensen in een relatie (70.7%). De gemiddelde relatieduur was omstreeks negen jaar ($\mu= 111.37$ maanden, $sd= 133.17$). De gemiddelde tijd dat singles geen relatie hadden was omstreeks drie jaar en 6 maanden ($\mu= 42.51$, $sd= 60.05$). Er werden vijf respondenten uit deze analyse verwijderd, omwille van het ingeven van een onrealistische waarde voor relatieduur. Er waren 318 respondenten (7%) die nog nooit een vaste partner hadden gehad. Van de groep singles had 62.7% ($n=833$) wel eens (éénmalige) seksuele contacten in het afgelopen jaar. De gemiddelde leeftijd van de singles was 30.5 jaar ($sd= 13.76$). De gemiddelde leeftijd van de mensen in een relatie was 34.93 jaar ($sd= 14.30$); de singles waren significant jonger dan de mensen in een relatie ($p<.001$) (Tabel 1).

2.2 Procedure

Een online survey werd ontworpen en omvatte een combinatie van gevalideerde en zelf-geconstrueerde vragen. Er werd een website ontwikkeld (www.seksinbeeld.be) waarop zowel achtergrondinformatie over het doel van de studie als het informed consent en de survey-vragenlijst terug te vinden waren. Het onderzoek werd ruim bekend gemaakt onder de naam ‘Seks in beeld’ (o.a. via (sociale) media). De survey was beschikbaar vanaf 26 januari 2016 tot en met 17 februari 2016. Enkel meerderjarigen konden deelnemen aan het onderzoek. Deze studie werd goedgekeurd door het Ethisch Comité van het UZ Gent (2015/1403).

Tabel 1. Kenmerken respondenten

	Singles	Mensen in een relatie	
Leeftijd***	30.05 (sd=13.76)	34.93 (sd=14.30)	$p < .001$ ($F(1,4536)=111.906$)
Gender			
Mannen	908	2223	
Vrouwen	413	979	
Genderqueer	6	7	$p > .05$ ($\chi^2(2)=2.01$)
Opleidingsniveau*** (percentages)			$p < .001$ ($\chi^2(13)=152.84$)
Basisschool Lager Onderwijs	0.9	0.7	
Graduaatsdiploma Hoger Beroepsonderwijs	2.3	2.9	
Zevende jaar secundair onderwijs	2.5	2.5	
Bachelor	27.4	30.9	
Master	25.1	34.1	
Doctoraat	1.2	3.9	
Buitengewoon lager onderwijs	0.0	0.0	
Beroepsvoorbereidend jaar	0.1	0.1	
Buitengewoon secundair onderwijs	0.2	0.1	
Algemeen secundair onderwijs	25	12.4	
Beroeps secundair onderwijs	2.7	1.9	
Kunst secundair onderwijs	1.5	1.4	
Deeltijds leren en werken	0.5	0.2	
Technisch secundair onderwijs	10.6	8.9	
Seksuele oriëntatie***			$p < .001$ ($\chi^2(2)=47.42$)
Enkel tot het andere geslacht	61.9	70.4	
Voornamelijk tot het andere geslacht	20.5	19.2	
Ongeveer net zoveel tot het andere als het eigen geslacht	3.7	2.4	
Voornamelijk tot het eigen geslacht	5	2.4	
Enkel tot het eigen geslacht	8.6	5.4	
Tot geen van beide	.3	.1	

--	--	--	--

* p<.05, ** p<.01, *** p<.001

2.3 Meetinstrumenten

Socio-demografische variabelen

Verschillende socio-demografische variabelen (leeftijd, geboortegeslacht, genderidentiteit, seksuele oriëntatie, diploma, werksituatie, etc.) werden bevraagd.

Gender werd bevraagd door de vraag 'Ik identificeer mezelf als...' (1= man, 2= vrouw, 3= genderqueer en 4= andere). Op basis van de vragen naar geboortegeslacht en genderidentiteit, werd de variabele 'gender' (1=man, 2=vrouw, 3= genderqueer) geconstrueerd. Trans vrouwen (mannelijk geboortegeslacht, vrouwelijke genderidentiteit) werden gecategoriseerd als vrouw; trans mannen (vrouwelijk geboortegeslacht, mannelijke genderidentiteit) als man. In het kader van deze scriptie werden de respondenten die zichzelf identificeerden als genderqueer uit de analyses met betrekking tot gender verwijderd ($n= 13$).

Specifiek voor het luik met betrekking tot singles werd bevraagd of respondenten een partnerrelatie hadden op het moment van het onderzoek. Er waren verschillende antwoordmogelijkheden, namelijk: 1= ja, 2= nee, ik ben op dit moment single en 3= nee, ik heb nog nooit een vaste partner gehad. Tevens werd de duur van het single zijn bevraagd. Er werd gevraagd aan de singles of ze in de periode van het single zijn (éénmalige) seksuele contacten hadden. Verder werden de singles eveneens gevraagd of ze op dit moment een verlangen hebben naar een vaste relatie (1= 'geen verlangen naar een vaste relatie', 2= 'gering verlangen naar een vaste relatie', 3= 'verlangen naar een vaste relatie', 4= 'eerder sterk verlangen naar een vaste relatie' tot 5= 'sterk verlangen naar een vaste relatie').

Eigen pornoconsumptie

De eigen pornoconsumptie werd bevraagd. Zoals in de inleiding omschreven, werd het onderzoek beperkt tot online porno. In de survey werd dit omschreven als internetpornoconsumptie. Er werd eerst algemeen bevraagd of respondenten ooit naar internetporno keken ('Keek u ooit naar internetporno?' 1= ja, 2=nee). Er werd gevraagd naar de leeftijd waarop men de eerste keer keek naar internetporno en hoe men in aanraking kwam met internetporno. Vervolgens werd bevraagd of men de afgelopen 12 maanden niet, dagelijks, wekelijks, maandelijks of af en toe naar internetporno keek (1= niet naar internetporno, 2= dagelijks naar internetporno, 3= wekelijks naar internetporno, 4= maandelijks naar internetporno, 5= af en toe naar internetporno (minder dan maandelijks). Indien de respondenten niet naar internetporno keken de afgelopen 12 maanden, werd bevraagd hoe lang geleden men naar internetporno keek en hoe vaak men toen naar internetporno keek (1= dagelijks, 2= wekelijks, 3= maandelijks, 4= af en toe). Indien de respondenten wel naar internetporno keken de afgelopen 12 maanden, werd bevraagd hoe vaak men keek naar internetporno (afhankelijk van het antwoord gegeven op de vraag of men dagelijks, wekelijks, maandelijks of af en toe naar internetporno keek; e.g. 'Hoeveel keer per week keek u naar internetporno?') De duur van een kijk sessie internetporno werd eveneens bevraagd (in minuten; e.g. 'Hoe lang keek u gemiddeld naar internetporno per kijk sessie?').

Seksuele motieven

De subschaal 'seksuele motieven' uit de Sexual Media Questionnaire (Bridges & Morokoff, 2011) brengt motieven om naar porno te kijken in kaart. Deze vragenlijst werd in het oorspronkelijke artikel niet gevalideerd. Er werd getracht om zo dicht mogelijk aan te sluiten bij de originele vragenlijst (door middel van back-translation). Respondenten werden gevraagd om alle redenen om internetporno te kijken aan te duiden bijvoorbeeld om te masturberen, om te ontspannen, uit verveling, als deel van het liefdesspel met mijn partner en vanwege relationele problemen. Vervolgens werd aan de respondenten gevraagd wat hun voornaamste reden was om naar internetporno te kijken en of er eventueel nog een andere reden was om naar internetporno te kijken.

De effecten van internetporno

De Pornography Consumption Effect Scale (PCES) (Hald & Malamuth, 2008) werd ontwikkeld om de zelfgerapporteerde effecten van hardcore pornografie consumptie op het eigen seksueel functioneren, attitudes ten aanzien van seks, seksuele kennis, algemene kwaliteit van leven en attitudes en percepties ten aanzien van het andere geslacht te meten. Elk item wordt gescoord aan de hand van een 7-punts Likertschaal (0= absoluut niet tot 6=in uiterst grote mate) (zie bijlage). De PCES bestaat uit vijf subschalen. Het meten van positieve en negatieve effecten van pornografie was mogelijk op basis van deze vijf subschalen: (1) Seksleven (effecten van pornoconsumptie op de frequentie van seksuele activiteit, experimenteren op seksueel gebied en seksuele prestatie), (2) Algemeen leven (effecten van pornoconsumptie op bijvoorbeeld de kwaliteit van leven, tevredenheid met het leven en problemen), (3) Perceptie en attitude ten aanzien van het andere geslacht (effecten van pornoconsumptie op stereotiepe percepties van gender, vriendelijkheid en respect voor het andere geslacht), (4) Attitude ten aanzien van seks (effecten van pornoconsumptie op opinies en perspectieven), (5) Seksuele kennis (effecten van pornoconsumptie op kennis over seks rond masturbatie, voorspel, orale, vaginale en anale seks, seksuele fantasieën en seksuele verlangens). De positieve en negatieve effect dimensies worden berekend door het berekenen van gemiddelde schaalwaarden.

De interne betrouwbaarheid van de PCES was heel goed (Cronbach's alpha = .96 (positief effect), $\alpha = .91$ (seksleven), $\alpha = .87$ (algemeen leven), $\alpha = .86$ (perceptie en attitude t.a.v. het andere geslacht), $\alpha = .90$ (attitude t.a.v. seks) en $\alpha = .91$ (seksuele kennis). $\alpha = .94$ (negatief effect), $\alpha = .78$ (seksleven), $\alpha = .86$ (algemeen leven), $\alpha = .76$ (perceptie en attitude t.a.v. het andere geslacht), $\alpha = .83$ (attitude t.a.v. seks). De positieve effect dimensie en de negatieve effect dimensie correleerden significant ($r = 1.89$, $p < .01$), wat wijst op twee dimensies die niet afzonderlijk en te onderscheiden zijn (en bijgevolg niet conform het onderzoek van Hald & Malamuth, 2008).

Attitudes ten aanzien van internetporno

De bevraging van attitudes ten aanzien van internetporno, werd gebaseerd op de vragenlijst uit het onderzoek van Svedin en collega's (2011). Deze onderzoekers formuleerden negen attitudes ten aanzien van pornografie (bvb., Ik vind dat internetporno verboden moet worden.). In de huidige survey werden deze stellingen aangevuld met stellingen uit het onderzoek van Træen en collega's (2004) (bvb., Internetporno maakt het seksleven interessanter.) Vervolgens werd op een 5-punts Likert schaal gevraagd in welke mate de respondenten het geheel eens of geheel oneens waren met deze stelling. In de survey 'Seks in beeld' werd enigszins afgeweken van deze formulering en werd aan de respondenten de volgende instructie meegegeven: 'De volgende stellingen gaan over de plaats van

internetporno in het dagelijkse leven. Duid aan in hoeverre u het eens of oneens bent met deze stellingen, op een schaal van 0 (helemaal oneens) tot 4 (helemaal mee eens).

Svedin en collega's (2011) onderzochten eveneens de zelf gerapporteerde impact van pornografie. Deze stellingen werden eveneens opgenomen in de survey. De respondenten kregen volgende instructie: 'Op welke manier prikkelt het kijken naar internetporno u al dan niet? Duid aan op een schaal van 0 (helemaal niet) tot 4 (helemaal akkoord).'

2.4 Statistische analyses

Voor de verwerking van de resultaten werd gebruik gemaakt van SPSS 23. Indien zowel de onafhankelijke variabele als de afhankelijke variabele een categorische variabele betrof, werd gebruik gemaakt van een χ^2 -toets. Indien de onafhankelijke variabele een categorische variabele betrof en de afhankelijke variabele een metrische variabele, dan werd gebruik gemaakt van een one-way ANOVA of een t-toets voor onafhankelijke steekproeven.

3 Resultaten

3.1 Hypothese 1: Singles bekijken vaker internetporno dan mensen in een relatie.

Frequentie

Van de totale groep respondenten had 89.9% ooit naar porno gekeken ($n=4083$) en 10.1% had nooit naar porno gekeken ($n=460$). Van de 4083 respondenten die ooit naar porno keken, keek 6% ($n=246$) niet de laatste 12 maanden en 94% ($n=3837$) wel. Hiervan keek 49.5% wekelijks naar internetporno ($n=2022$), 13.8% dagelijks naar internetporno ($n=564$), 16.2% maandelijks naar internetporno ($n=661$) en 14.5% af en toe naar internetporno ($n=590$).

Negentig procent ($n=1204$) van de singles keek ooit naar internetporno. Van de personen in een relatie keek 89.5% ($n=2876$) ooit naar internetporno. Er werd geen significant verschil gevonden in het ooit kijken naar porno tussen deze twee groepen ($\chi^2(1)=1.302, p>0.05$).

Zesentachtig procent ($n=1146$) van de singles keek de afgelopen 12 maanden naar internetporno. Van de personen in een relatie keek 83.7% ($n=2688$) de afgelopen 12 maanden naar internetporno. Er werd geen significant verschil gevonden in het al dan niet kijken de afgelopen 12 maanden naar internetporno tussen de singles en personen in een relatie ($\chi^2(1)=4.429, p>0.05$).

Een χ^2 -toets met als afhankelijke variabele het kijken naar internetporno de afgelopen 12 maanden (1= niet naar internetporno, 2= dagelijks naar internetporno, 3= wekelijks naar internetporno, 4= maandelijks naar internetporno, 5= af en toe naar internetporno (minder dan maandelijks) en als onafhankelijke variabele relatiestatus (1= partnerrelatie, 2= single) vond dat singles een hogere kijkfrequentie rapporteren dan mensen in een relatie (tabel 2).

Tabel 2. Kijkfrequentie singles en mensen in een relatie (de afgelopen 12 maanden)

Relatiestatus Kijkfrequentie	Singles N	Mensen in een relatie N	
Niet naar internetporno	58 (4.4%)	188 (5.9%)	$\chi^2(4)=82.130,$ $p<.001$
Dagelijks naar internetporno	240 (18.1%)	324 (10.1%)	
Wekelijks naar internetporno	621 (46.8%)	1401 (43.6%)	
Maandelijks naar internetporno	166 (12.5%)	493 (15.3%)	
Af en toe naar internetporno (minder dan maandelijks)	119 (9.0%)	470 (14.6%)	
Niet gekeken de afgelopen 12 maanden	124 (9.3%)	336 (5.9%)	

Duur

Een one-way ANOVA (afhankelijke variabele: kijkduur per sessie in minuten en onafhankelijke variabele: relatiestatus) vond dat singles niet langer naar porno kijken per kijksessie dan mensen in een relatie ($F(1,3832)=2.783; r^2= .001$) ($p>.05$).

De gemiddelde duur per kijksessie was voor singles 23.47 minuten ($\mu=23.47, sd=21.84$). Voor mensen in een relatie was de gemiddelde duur per kijksessie 22.26 minuten ($\mu= 22.26, sd= 19.99$).

3.2 Hypothese 2: Alleenstaande mannen bekijken vaker internetporno dan alleenstaande vrouwen.

Een one-way ANOVA (afhankelijke variabele: kijkfrequentie en onafhankelijke variabele: gender) vond dat alleenstaande mannen vaker naar porno kijken dan alleenstaande vrouwen

($F(1,1195)= 96.591$; $r^2=.075$) ($p<.001$): alleenstaande mannen kijken gemiddeld 3.92 keer meer per week naar porno dan alleenstaande vrouwen.

3.3 Hypothese 3: Singles die het afgelopen jaar (éénmalige) seksuele contacten hebben gehad, bekijken meer internetporno dan singles die het afgelopen jaar geen éénmalige seksuele contacten hadden.

Een one-way ANOVA (afhankelijke variabele: het kijken naar internetporno de afgelopen 12 maanden en onafhankelijke variabele: het hebben van (éénmalige) seksuele contacten) vond dat singles die het afgelopen jaar seksuele contacten hadden niet meer naar porno kijken dan singles die het afgelopen jaar niet seksueel actief zijn geweest ($F(1, 1144)= .03$; $r^2=.000$; $p>.05$).

3.4 Hypothese 4: Singles die naar internetporno kijken zijn meer geïnteresseerd in het vinden van een partner dan singles die niet naar internetporno kijken.

28.8% ($n= 383$) van de singles heeft een verlangen naar een vaste relatie, 26.6% ($n=353$) heeft een gering verlangen naar een vaste relatie, 23.0% ($n= 306$) heeft een eerder sterk verlangen naar een vaste relatie, 14.2% ($n= 189$) heeft een sterk verlangen naar een vaste relatie en tot slot heeft 7.3% ($n= 97$) geen verlangen naar een vaste relatie.

Een χ^2 -toets (afhankelijke variabele: kijken naar porno de afgelopen 12 maanden en onafhankelijke variabele: de mate van geïnteresseerd zijn in het vinden van een partner) vond dat singles die naar internetporno kijken niet meer geïnteresseerd zijn in het vinden van een partner dan singles die niet naar internetporno kijken (tabel 3).

In deze analyse werd enkel rekening gehouden met de singles die ooit naar porno keken.

Tabel 3. Verlangen naar een vaste relatie bij singles en de relatie met internetporno

Pornogebruik laatste 12m	JA	NEE
Verlangen naar een vaste relatie§		
Geen verlangen naar een vaste relatie	95.4%	4.6%
Gering verlangen naar een vaste relatie	95.2%	4.8%
Verlangen naar een vaste relatie	95.5%	4.5%
Eerder sterk verlangen naar een vaste relatie	95%	5%
Sterk verlangen naar een vaste relatie	94.8%	5.2%

§ $p > .05$, $\chi^2(4) = .154$

Er werd eveneens nagegaan of singles die het afgelopen jaar naar porno keken meer éénmalige seksuele contacten hadden dan singles die niet naar porno kijken. Er is echter geen significant verschil tussen beide groepen ($\chi^2(1) = .041$, $p > .05$) (tabel 4).

Tabel 4. (Eénmalige) seksuele contacten bij singles en de relatie met pornogebruik

Pornogebruik laatste 12m	JA	NEE
(Eénmalige) seksuele Contacten		
JA	63.4% (n= 727)	62.1% (n=36)
NEE	36.6% (n=420)	37.9% (n=22)

3.5 Hypothese 5: Singles hanteren andere motieven om naar internetporno te kijken dan mensen in een relatie.

Bij singles was de top vijf van voornaamste redenen om naar porno te kijken, (1) om te masturberen (84.4%, $n = 1121$), (2) om zich te ontspannen (46.3%, $n = 615$), (3) om zelf zin te krijgen

(38.6%, $n= 513$), (4) om verveling tegen te gaan (37.3%, $n= 495$) en (5) omdat het gemakkelijk toegankelijk is (38%, $n= 504$).

Bij mensen in een relatie was de top vijf van voornaamste redenen om naar porno te kijken, (1) om te masturberen (78%, $n= 2505$), (2) om zich te ontspannen (41.7%, $n= 1341$), (3) om zelf zin te krijgen (39.5%, $n= 1269$), (4) om de nieuwsgierigheid te prikkelen (35.2%, $n= 1132$) en (5) omdat het gemakkelijk toegankelijk is (31.7%, $n= 1019$) (tabel 5).

Een toetsing van deze motieven was niet mogelijk, maar bovenstaande cijfers tonen dat de top drie van voornaamste redenen niet lijkt te verschillen tussen singles en respondenten in een relatie.

Tabel 5. Motieven om naar internetporno te kijken

Redenen om naar porno te kijken	Singles	Mensen in een relatie
Om te masturberen	84.4% ($n=1121$)	78% ($n=2505$)
Om zich te ontspannen	46.3% ($n=615$)	41.7% ($n=1341$)
Om zelf zin te krijgen	38.6% ($n=513$)	39.5% ($n=1269$)
Om verveling tegen te gaan	37.3% ($n=495$)	27.1% ($n=869$)
Omdat het gemakkelijk toegankelijk is	38.0% ($n=504$)	31.7% ($n=1019$)
Om mijn nieuwsgierigheid te prikkelen	31.6% ($n=420$)	35.2% ($n=1132$)
Omdat ik eenzaam ben	31.6% ($n= 419$)	14.6% ($n=468$)
Omdat mijn partner niet zo vaak intiem wil zijn als ik	2.7% ($n=36$)	25.1% ($n=806$)
Omdat het deel uitmaakt van het liefdesspel met mijn partner	9.9% ($n=131$)	18.6% ($n=597$)
Omwille van relationele problemen met mijn partner	1% ($n=13$)	2.5% ($n=81$)
Omdat ik last heb van fysieke problemen (bvb. erectiestoornissen, etc.)	1.9% ($n=25$)	2.3 ($n=74$)
Omdat mijn partner last heeft van fysieke problemen	0.5% ($n=6$)	2.4% ($n=78$)
Omdat ik verslaafd ben aan internetporno	4% ($n=53$)	3.5% ($n=111$)

3.6 Hypothese 6. Singles verschillen in attitudes ten aanzien van internetporno van mensen in een relatie.

Attitude

Om deze hypothese te toetsen werd een χ^2 -toets met als afhankelijke variabele de attitude ten aanzien van internetporno en als onafhankelijke variabele relatiestatus uitgevoerd (tabel 6).

Tabel 6. Attitudes ten aanzien van pornografie en relatiestatus (percentages)

	Internetporno maakt het seksleven interessanter		Internetporno zou moeten verboden worden		Internetporno zou zonder beperkingen verkrijgbaar moeten zijn*		Internetporno leidt niet tot meer geweld in de samenleving		Ik vind dat pornografisch materiaal entertainend kan zijn	
	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie
Helemaal oneens (0)	11.8	11.7	76.4	76.4	7.2	6.5	24.7	27.4	13.7	13.6
(1)	21.5	21.3	15.1	14.9	10.7	11.8	25.6	27	17.8	17.5
(2)	32.9	33.5	5.6	5.7	22.6	21.9	22.7	23.1	25.7	26.9
(3)	25	24.6	1.7	1.5	44.6	43.1	16.6	13.3	26	26.2
Helemaal me eens (4)	8.7	8.9	1.3	1.5	14.9	16.7	10.4	9.2	16.8	15.8

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$ (χ^2 -toets)

	Internetporno is schadelijk voor de menselijke seksualiteit**		Internetporno onderdrukt vrouwen		Internetporno onderdrukt mannen		Porno op TV wordt teveel gecensureerd		Internetporno is gemakkelijk te verkrijgen	
	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie
Helemaal oneens (0)	42.6	48.6	23.9	25.5	51.5	54.4	19.4	16.6	1.5	2.1
(1)	27.6	25.3	20.0	20.5	29.4	29.2	27.6	27.8	2.0	2.5
(2)	17.7	16.7	27.6	28.3	14.6	12.6	27.8	27.7	9.6	9.2
(3)	9.6	7.5	21.8	20.4	3.5	3.0	17.2	18.7	25.6	27.5
Helemaal me eens (4)	2.4	2.0	6.8	5.3	1.0	0.8	8.1	9.2	61.3	58.8

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$ (χ^2 -toets)

Zelf gerapporteerde impact van porno

Om deze hypothese te toetsen werd een χ^2 -toets met als afhankelijke variabele de zelf gerapporteerde impact ten aanzien van internetporno en als onafhankelijke variabele relatiestatus uitgevoerd (tabel 7).

Tabel 7. Zelf gerapporteerde impact ten aanzien van internetporno en relatiestatus (percentages)

	Internetporno kijken windt me op		Internetporno kijken is spannend***		Ik walg van internetporno**		Internetporno laat me onverschillig**		Ik word depressief van internetporno***	
	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie
Helemaal oneens (0)	0.8	0.9	7.5	4.6	53.5	58.3	42.6	48.0	63.7	69.8
(1)	1.4	2.1	13.9	12.0	25.5	21.2	25.8	22.1	18.4	13.2
(2)	7.3	6.4	26.7	21.5	7.9	7.0	16.9	14.3	5.6	4.7
(3)	36.6	32.8	28.4	31.4	2.8	2.4	4.3	4.0	2.3	1.5
Helemaal me eens (4)	44.7	47.4	14.2	20.1	1.1	0.6	1.1	1.1	0.6	0.4

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$ (χ^2 -toets)

	Ik word boos van internetporno		Internetporno prikkelt me omdatgene wat ik zie ook zelf uit te proberen		Ik ben ervan overtuigd dat de internetporno die ik keek op geen enkele manier impact heeft gehad op mijn seksleven		Internetporno leidt tot een meer open houding ten aanzien van seksualiteit		Ik kan van internetporno dingen leren die ik nog niet kende over hoe andere mensen eruit zien***	
	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie
Helemaal oneens (0)	69.5	70.2	12.8	11.6	27.6	25.7	9.0	9.3	19.4	23.7
(1)	15.6	12.9	19.1	19.6	27.6	27.5	12.3	15.5	21.8	23.3
(2)	3.8	4.4	26.2	27.3	18.9	19.5	28.7	28.2	23.1	20.6
(3)	1.2	1.4	26.3	24.7	10.2	11.3	37.5	34.7	19.7	17.2
Helemaal me eens (4)	0.5	0.7	6.3	6.3	6.5	5.5	12.4	12.2	6.7	4.8

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$ (χ^2 -toets)

	Internetporno is interessant om te leren wat je	Ik heb seksuele activiteiten uitgeprobeerd
--	---	--

	allemaal kan doen op gebied van seks*		waartoe ik geïnspireerd was door internetporno***	
	Singles	Mensen in een relatie	Singles	Mensen in een relatie
Helemaal oneens (0)	9.9	11.1	24.7	14.8
(1)	16.1	17.8	15.5	17.3
(2)	23.3	24.7	14.2	17.3
(3)	30.3	26.7	24.4	27.8
Helemaal mee eens (4)	11.1	9.1	11.8	12.4

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$ (χ^2 -toets)

3.7 Hypothese 7: Singles rapporteren meer positieve effecten rond het bekijken van internetporno dan mensen in een relatie.

Enkel die respondenten die ooit naar internetporno hebben gekeken, werden opgenomen in deze analyse.

Singles en mensen in een relatie rapporteerden significant meer positieve effecten (respectievelijk $\mu = 3.77$, $sd = 1.20$ en $\mu = 3.46$, $sd = 1.30$) dan negatieve effecten (respectievelijk $\mu = 2.01$, $sd = .92$ en $\mu = 1.81$, $sd = .86$) van het bekijken van internetporno. Dit werd nagegaan aan de hand van een t-toets voor onafhankelijke steekproeven (tabel 8).

Een one-way ANOVA (afhankelijke variabele: de positieve effecten van het bekijken van porno (PCES) en als onafhankelijke variabele: relatiestatus) vond dat singles meer positieve effecten van het kijken naar internetporno rapporteren dan mensen in een relatie ($F(1,4053) = 8.317$, $p < .05$). Mensen in een relatie rapporteren 3.40 keer minder positieve effecten van het bekijken van porno dan singles.

Er werd eveneens een one-way ANOVA uitgevoerd met als afhankelijke variabele de negatieve effecten van het bekijken van porno (PCES) en als onafhankelijke variabele relatiestatus. Singles rapporteren meer negatieve effecten van het bekijken van porno dan mensen in een relatie ($F(1,4053) = 44.35$, $p < .001$). Singles rapporteren 3.90 keer meer negatieve effecten van het bekijken van porno dan mensen in een relatie. Zie tabel negen voor meer informatie over de afzonderlijke subschalen van de PCES.

Tabel 8. Vergelijking van de gemiddelde verschillen in positieve en negatieve effecten van pornografie (PCES) en relatiestatus

	MD positief - negatief			T-test
	M	SD	N	
Singles				
Seksleven***	1.79	1.74	1192	$t=35.56$ $df=1190$
Attitudes ten aanzien van seks***	2.02	1.67	1192	$t=40.99$ $df=1190$
Perceptie en attitude ten aanzien van het andere geslacht***	1.04	1.68	1192	$t=21.36$ $df=1190$
Algemeen leven***	.99	1.72	1192	$t=19.80$ $df=1190$
Algemene effecten***	1.76	1.39	1192	$t=43.44$ $df=1190$
Mensen in een relatie				
Seksleven***	2.05	1.71	2863	$t=64.17$ $df=2862$
Attitudes ten aanzien van seks***	2.02	1.67	2863	$t=64.63$ $df=2862$
Perceptie en attitude ten aanzien van het andere geslacht***	1.17	1.58	2863	$t=39.59$ $df=2862$
Algemeen leven***	1.14	1.62	2863	$t=37.69$ $df=2862$
Algemene effecten***	1.83	1.41	2863	$t=69.76$ $df=2862$

*** $p < .001$

Tabel 9. Afzonderlijke subschalen PCES voor singles en mensen in een relatie

	Singles			Mensen in een relatie			T-test voor onafhankelijke steekproeven
Positief effect op	M	SD	N	M	SD	N	
Seksleven	3.83	1.47	1192	3.89	1.49	2863	$t=1.09, df=4053$
Attitudes ten aanzien van seks***	3.99	1.42	1192	3.79	1.51	2863	$t=-9.90, df=4053$
Seksuele kennis***	4.27	1.34	1192	4.04	1.43	2863	$t=-4.65, df=4053$
Perceptie en attitude ten aanzien van het andere geslacht	3.03	1.41	1192	2.94	1.44	2863	$t=-1.87, df=4053$
Algemeen leven*	3.04	1.36	1192	2.97	1.39	2863	$t=-1.54, df=4053$
Algemeen positief effect***	3.77	1.20	1192	3.64	1.30	2863	$t=-2.88, df=4053$
Negatief effect op							
Seksleven*	2.04	.98	1192	1.84	.94	2863	$t=-6.06, df=4053$
Attitudes ten aanzien van seks***	1.95	.98	1192	1.77	.29	2863	$t=-.84, df=4053$
Perceptie en attitude ten aanzien van het andere geslacht***	1.99	1.12	1192	2863	1.77	.98	$t=-6.26, df=4053$
Algemeen leven***	2.05	1.16	1192	1.82	1.07	2863	$t=-6.08, df=4053$
Algemeen negatief effect***	2.01	.92	1192	1.81	.86	2863	$t=-6.74, df=4053$

* $p<.05$, ** $p<.01$, *** $p<.001$

3.8 Hypothese 8. Singles die al langer alleenstaand zijn, bekijken meer porno dan singles die minder lang alleenstaand zijn.

Er werd geen significante correlatie gevonden tussen periode van het single zijn en de frequentie van porno consumptie ($r = .018, p > .05$).

Er werd wel een significante correlatie gevonden tussen periode van het single zijn en de duur van een kijk sessie ($r = .125, p < .001$). Singles die langer alleenstaand zijn, kijken bijgevolg langer naar porno per kijk sessie dan singles die minder lang alleenstaand zijn. Deze correlatie werd niet teruggevonden voor mensen in een relatie ($r = .017, p > .05$).

4 Discussie

Deze paper nam als onderzoeksfocus de pornoconsumptie bij singles. Er werd vastgesteld dat singles inderdaad frequenter porno kijken dan mensen in een relatie. In termen van de afgelopen 12 maanden internetporno te hebben geconsumeerd, verschillen singles echter niet van mensen in een relatie. Bij beide groepen was er slechts een kleine groep (9.3 procent van de singles en 10.5 procent van de mensen in een relatie) die de afgelopen 12 maanden niet keek naar internetporno. Singles en mensen in een relatie verschillen wel in hun frequentie van kijken naar porno. Ongeveer één op vijf singles (18.1 procent) in de huidige steekproef keek dagelijks naar porno versus één op tien (11.3 procent) van de mensen in een relatie. Mensen in een relatie kijken daarentegen veeleer af en toe naar internetporno dan singles (respectievelijk 16.3 procent en 9.0 procent).

Singles kijken niet langer porno per kijk sessie dan mensen in een relatie.

Dit toont bijgevolg aan dat relatiestatus, in analogie met eerder onderzoek, geen sterk beduidende factor is in het verklaren van het frequenter of langer kijken naar internetporno. Wegens weinig onderzoek dat relatiestatus als variabele meeneemt in onderzoek omtrent internetporno, was het moeilijk om vaker verbanden te leggen tussen deze resultaten en eerder onderzoek. In recente onderzoeken wordt wel onderzoek gedaan rond de invloed van porno in koppelrelaties (e.g., Bridges & Morokoff, 2011). Bridges en Morokoff (2011) stelden in hun onderzoek ondermeer vast dat het hebben van een romantische relatie geassocieerd is met het minder bekijken van porno. Dit werd slechts deels bevestigd in de huidige studie. Andere onderzoeken (e.g., Hald & Malamuth, 2005; Popovic, 2011) stelden geen verschil vast tussen singles en mensen in een relatie wat betreft hun pornoconsumptie. Dit onderzoek sluit aan bij deze bevinding.

De hypothese in verband met gender werd bevestigd: alleenstaande mannen kijken meer naar porno dan alleenstaande vrouwen. In onderzoek wordt consistent teruggevonden dat mannen meer porno kijken dan vrouwen. Gender is een sterke en significante predictor voor pornoconsumptie (e.g., Hald & Malamuth, 2005; Frable et al., 1997; Janghorbani et al., 2003; Li & Michael, 1996).

Dit onderzoek toonde tevens aan dat singles die reeds langer single zijn langer naar porno kijken per kijk sessie, maar niet frequenter dan singles die minder lang alleenstaand waren. Het verband tussen kijkduur en relatieduur werd bij mensen in een relatie niet teruggevonden.

Singles die het afgelopen jaar (éénmalige) seksuele contacten hadden, bekijken niet meer internetporno dan singles die geen seksuele contacten hadden het afgelopen jaar. Deze hypothese werd bijgevolg niet bevestigd. In het onderzoek van Lewin (1997) werd wel een positieve associatie

teruggevonden tussen aantal seksuele partners het afgelopen jaar en pornoconsumptie. Andere onderzoeken vonden eveneens deze associatie terug (e.g., Træen, Sørheim-Nilsen, & Stigum, 2006; Janghorbani et al., 2003). In de review van Harkness en collega's (2015) werd aangegeven dat er een sterke associatie bestaat tussen aantal seksuele partners en het bekijken van pornografie. Alle onderzoeken opgenomen in hun review, uitgezonderd één, vonden een positieve correlatie tussen het bekijken van pornografie en het aantal seksuele partners gedurende de levensloop. In hun review vonden zij echter geen onderzoek terug dat het verband tussen online pornografie en aantal seksuele partners naging. Het onderzoek van Braithwaite en collega's (2015) vormt hierop een uitzondering. Deze auteurs vonden eveneens een positieve associatie tussen internetporno en aantal éénmalige seksuele ontmoetingen. Het niet bevestigd worden van deze associatie in de huidige studie kan misschien verklaard worden door het ontbreken van een éénduidige definitie rond online pornografie. Harkness en collega's gaven in hun review reeds aan dat het erg moeilijk is om verschillende onderzoeken met elkaar te vergelijken door het ontbreken van een éénduidige definitie rond pornografie. Zo zou kunnen gesteld worden dat enkel een verband wordt teruggevonden in onderzoeken die het verband nagaan tussen een specifieke vorm van pornografie, bijvoorbeeld met focus op penetratie, en aantal seksuele partners. In het onderzoek van Braithwaite (2015) werd evenwel ook geen éénduidige definitie van pornografie vooropgesteld. Uit het onderzoek van Braithwaite bleek dat het frequenter bekijken van pornografie was geassocieerd met meer risicovolle vormen van seksuele ontmoetingen (orale seks en penetratieseks versus kussen en knuffelen). In de huidige studie werd aan de respondenten enkel de vraag gesteld of ze in de periode van single zijn éénmalige seksuele contacten hadden. Seksuele contacten werd niet verder omschreven en het is bijgevolg ook niet duidelijk wat respondenten als seksueel contact definiëren. Bovendien werd gevraagd naar seksuele contacten en niet naar aantal seksuele partners, wat eveneens de resultaten kan vertekend hebben.

In analogie met het artikel van Popovic (2011) dat kijkers van porno meer emotionele nabijheid ervaren met belangrijke anderen dan een groep niet-kijkers van porno, werd de hypothese gesteld dat singles die meer naar internetporno kijken meer geïnteresseerd zijn in het vinden van een partner. Er werd echter geen verband gevonden tussen het kijken naar internetporno en verlangen in het vinden van een vaste partner.

Er werd eveneens – in tegenstelling tot de verwachting - geen verschil gevonden in de motieven die singles en personen in een relatie hanteren om naar porno te kijken. De top drie van redenen om naar porno te kijken was analoog voor singles en mensen in een relatie. Als eerste reden gaven beide groepen aan dat ze internetporno keken om te masturberen, als tweede reden om zich te ontspannen en als derde reden om zelf zin te krijgen. Nieuwsgierigheid werd evenwel vaak aangehaald, maar was – in tegenstelling tot in het onderzoek van Goodson en collega's (2001) – niet

de voornaamste reden om naar internetporno te surfen. Seksuele opwinding prikkelen werd, net als in het onderzoek van Goodson en collega's, wel teruggevonden als belangrijke reden om naar internetporno te kijken. In de huidige studie gaf ongeveer één op vijf (18.1 procent) van de mensen met een relatie aan dat internetporno deel uitmaakt van het liefdesspel met hun partner. In het onderzoek van Goodson werd teruggevonden dat respondenten op die manier het seksuele leven met hun partner willen verbeteren.

Het was eveneens opvallend dat vier procent van de singles aangaf verslaafd te zijn aan seks en ook van de mensen in een relatie gaf 3.5 procent aan verslaafde te zijn aan seks.

In de survey werd teruggevonden dat singles - in tegenstelling tot de verwachting - een meer restrictieve attitude hanteren over internetporno dan mensen in een relatie. Zo zijn singles in vergelijking met mensen in een relatie het bijvoorbeeld minder eens met de stelling dat internetporno zonder beperkingen verkrijgbaar moet zijn. Singles vinden tevens in vergelijking met mensen in een relatie dat internetporno schadelijk is voor de menselijke seksualiteit. Met betrekking tot de zelfgerapporteerde impact van pornoconsumptie is het opvallend dat mensen in een relatie het meer spannend vinden om naar internetporno te kijken dan singles. Mensen in een relatie vinden internetporno ook minder walgelijk dan singles. Mensen in een relatie zijn in vergelijking met singles het minder eens met de stelling dat internetporno hen onverschillig laat. Singles geven aan dat internetporno hen meer depressief maakt dan mensen in een relatie.

Singles vinden wel meer dan mensen in een relatie dat internetporno interessant is om te leren wat je allemaal kan doen op het gebied van seks. Daarnaast vinden singles in vergelijking met mensen in een relatie dat ze door internetporno dingen kunnen leren over hoe andere mensen eruit zien. In deze survey werd dus voornamelijk een verschil teruggevonden tussen singles en mensen in een relatie met betrekking tot wat ze vinden dat ze kunnen leren uit internetporno.

Er werd geen onderzoek teruggevonden dat specifiek stilstond bij de attitudes van singles ten aanzien van internetporno. In toekomstig onderzoek is het echter interessant om stil te staan bij onderliggende mechanismen van deze meer negatief gekleurde attitudes van singles ten aanzien van internetporno.

Voor zowel singles als mensen in een relatie werden positieve effecten van pornografie teruggevonden. Op alle subschalen, uitgezonderd de subschalen seksleven en perceptie en attitude ten aanzien van het andere geslacht, werden significante verschillen teruggevonden tussen singles en mensen in een relatie. Singles rapporteerden bijgevolg meer positieve effecten van pornoconsumptie dan mensen in een relatie.

Voor beide groepen werden negatieve effecten van pornografie teruggevonden. Het was echter opvallend dat in deze steekproef singles op alle subschalen (seksleven, attitudes ten aanzien van seks, perceptie en attitude ten aanzien van het andere geslacht en algemeen leven) meer negatieve effecten rapporteren dan mensen in een relatie. De hypothese dat singles meer positieve effecten rapporteren van internetporno consumptie wordt bijgevolg slechts deels bevestigd. In tegenstelling tot de verwachting rapporteren singles ook meer negatieve effecten van internetporno consumptie dan mensen in een relatie.

Zowel singles als mensen in een relatie rapporteerden meer positieve dan negatieve effecten van het bekijken van internetporno. Dit komt overeen met het onderzoek van Hald en Malamuth (2008) waarin vastgesteld werd dat zowel mannen als vrouwen meer positieve dan negatieve effecten van het bekijken van internetporno rapporteerden. De onderzoekers haalden een positieve aandachtsbias aan als mogelijk verklaringsmechanisme voor deze bevinding. Ze stellen dat kijkers van internetporno de mogelijke negatieve effecten van internetporno minimaliseren en de positieve effecten beklemtonen. Ze geven tevens aan dat een culturele component een rol kan spelen. In de huidige steekproef werd etnische origine of relatiestatus niet bevestigd. Het is echter zeer waarschijnlijk dat de respondenten een liberale, Westerse visie hadden op seksualiteit en pornografie. Dit leidt op individueel niveau tot een grotere openheid ten aanzien van pornografie en een minimalisering van mogelijke negatieve effecten.

4.1 Beperkingen onderzoek

De voornaamste beperking van dit onderzoek is dat er geen éénduidige definitie werd geformuleerd met betrekking tot internetporno. In studies rond pornografie ontbreekt veelal een éénduidige definitie. Er ontbreekt een gestandaardiseerde definitie van pornografie en een gevalideerd meetinstrument dat het bekijken van pornografie op een gestructureerde manier in kaart brengt (Montgomery-Graham, 2016). Er werd eveneens niet duidelijk omschreven dat het dient te gaan over expliciet pornografisch materiaal op internet. Een passievolle zoen zou bijvoorbeeld door de ene respondent kunnen gecategoriseerd worden als aanleiding tot seksuele handelingen en door een andere respondent als teken van liefde zonder verdere seksuele handelingen en bijgevolg niet gecategoriseerd worden als pornografie. Zo werd geen onderscheid gemaakt tussen gebruikers van internetporno die betalen om naar online pornografisch materiaal te kijken en gebruikers die dit niet doen. In het onderzoek van Peter en Valkenburg (2008a) wordt online pornografie omschreven als: alle (bewegende) beelden die via internet te zien zijn en seksuele handelingen weergeven waarbij veel

close-ups zijn van het geslachtscontact, geslachtsdelen en diverse vormen van penetratie. Short en collega's (2012) en Harkness en collega's (2015) concludeerden in hun reviews dat een definitie rond pornografie veelal ontbreekt in onderzoek én - als er al een definitie wordt aangereikt - zelden dezelfde definities worden gegeven. De bestaande definities zijn variabel en inconsistent. Op basis van de verscheidene definities van internetporno die zij bestudeerden raadden Short en collega's (2012) aan dat een definitie van internetporno aandacht moet besteden aan het type van porno en de reden voor het bekijken ervan. Zij definieerden pornografie als *'elke vorm van seksueel expliciet materiaal waarin de genitalia worden weergegeven met als doelstelling de opwekking van seksuele opwindung of fantasie'*.

De definitie van Hald en Malamuth (2008) wordt volgens de review van Harkness en collega's (2015) en Rosser en collega's (2012) echter het meeste gebruikt. Porno is volgens hen *'any kind of material aiming at creating or enhancing sexual feelings or thoughts in the recipient and, at the same time, containing explicit exposure and/or descriptions of the genitals and clear and explicit sexual acts such as vaginal intercourse, anal intercourse, oral sex, masturbation, bondage etc'* (Harkness et al., 2015, p.59). Bridges en Morokoff (2011) wijzen er tevens op dat het belangrijk is een onderscheid te maken tussen erotica en pornografie, omdat de meeste studies die negatieve effecten van het gebruik van porno aantonen gelimiteerd zijn tot porno die gewelddadige of neerbuigende elementen bevatten.

Vermoedelijk is er tevens sprake van een selectiebias in deze survey. In vergelijking met de resultaten van 'Sexpert' stellen we in de huidige steekproef vast dat 89.9 procent ooit naar porno had gekeken versus 75.3 procent in het onderzoek van 'Sexpert'. Van de 89.9 procent die ooit naar porno had gekeken, keek zes procent niet de laatste twaalf maanden. In 'Sexpert' keek van de 75.3 procent die ooit naar porno had gekeken, 40.2 procent niet de afgelopen zes maanden. Bovendien keek 13.8 procent in de huidige steekproef dagelijks naar internetporno versus 0.6 procent in 'Sexpert'. Deze resultaten doen vermoeden dat er in de huidige survey sprake is van een selectiebias waarbij we een doelgroep hebben bereikt die reeds meer interesse had in het bekijken van internetporno en werd een andere groep (met vermoedelijk minder interesse in internetporno) niet bereikt.

Er is tevens sprake van een gelegenheidssteekproef in plaats van een representatieve steekproef. Het was niet mogelijk om binnen het bestek van deze survey een representatieve steekproef voor de volwassen Vlaming samen te stellen. De huidige steekproef bevatte voornamelijk hoog opgeleide individuen, wat de resultaten tevens kan vertekend hebben. Er werd bovendien een significant leeftijdsverschil teruggevonden tussen de groep singles en de mensen in een relatie, waarbij de singles jonger waren dan de mensen in een relatie. Dit lijkt enerzijds een logisch gegeven, namelijk jongere mensen zijn minder waarschijnlijk reeds betrokken in een vaste relatie, maar anderzijds kan dit ook tot een bias geleid hebben.

De geloofsovertuiging van de respondenten werd in deze survey niet bevestigd. Onderzoek toont echter aan dat geloofsovertuiging tevens een belangrijke rol kan spelen in de consumptie en attitudes ten aanzien van internetporno (e.g., Short, Kasper & Wetterneck, 2015).

De survey had een cross-sectioneel design, waardoor het uitgesloten is om causale conclusies te trekken.

Zoals eerder aangegeven ontbreekt een gestandaardiseerd meetinstrument voor internetporno. In het huidige onderzoek werd vastgesteld dat de positieve en negatieve effect dimensie van de PCES onderling correleerden, terwijl dit in het oorspronkelijk onderzoek van Hald en Malamuth (2008, p.617) niet het geval was. De verdere validering van een gestandaardiseerd instrument rond internetporno dringt zich bijgevolg op.

4.2 Suggesties voor toekomstig onderzoek

In toekomstig onderzoek is het aangewezen om een duidelijke definitie van online pornografie als consensus te hanteren.

Onderzoek dat de specifieke inhoud van het seksueel expliciet materiaal onder de loep neemt zou tevens wenselijk zijn. Veel seksueel expliciet materiaal bevat immers seksistische inhoud en is in inhoudsanalyses aangetoond. Dit lijkt voor de meeste onderzoekers vanzelfsprekend. Niettemin is er een evolutie van de zogenaamde vrouwvriendelijke porno. Naarmate de diversiteit van pornografisch materiaal toeneemt, wordt de vraag naar de effecten van specifieke inhoud relevanter (Van Wesenbeeck, 2009). Zo ver zijn we in het huidige onderzoek rond pornografie echter nog lang niet. Verder kan het ook interessant zijn om de invloed van pornografische literatuur te onderzoeken. De laatste jaren is er in toenemende mate pornografische literatuur voor vrouwen op de markt gekomen. Het is goed mogelijk dat dit vrouwen op een andere manier prikkelt dan visuele porno.

Het cross-sectioneel design van de survey sluit ook uit om bepaalde causale verbanden te maken. Dit is een terugkerend hiaat in het onderzoek naar pornografie. Experimenteel design dat effectonderzoek toelaat, ontbreekt (Montgomery-Graham, 2016).

5 Referenties

- Braithwaite, S.R., Coulson, G., Keddington, K. & Fincham, F.D. (2015). The influence of pornography on sexual scripts and hooking up among emerging adults in college. *Archives of Sexual Behavior*, 44, 111-123.
- Bridges, A.J., & Morokoff, P.J. (2011). Sexual media use and relational satisfaction in heterosexual couples. *Personal relationships*, 38, 562-568.
- Buysse, A., Enzlin, P., Lieven, J., T'Sjoen, G., Van Houtte, M. & Vermeersch, H. (2013). Sexpert: basisgegevens van de survey naar seksuele gezondheid in Vlaanderen. Geraadpleegd op 9 mei 2016 via <http://www.sexpert-vlaanderen.ugent.be/sexpert-resultaten/publicaties/>
- Buzzell, T. (2005). Demographic characteristics of persons using pornography in three technological contexts. *Sexuality and Culture*, 9, 28 -48.
- Byers LJ, Menzies KS, O'Grady W.L. (2004). The impact of computer variables on the viewing and sending of sexually explicit material on the Internet: testing Cooper's "TripleA Engine." *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 13, 157-169.
- Cooper, A., Galbreath, N., & Becker, M. A. (2004). Sex on the internet: Furthering our understanding of men with online sexual problems. *Psychology of Addictive Behaviors*, 18, 223-230.
- Cooper, A., Morahan-Martin, J., Mathy, R.M. & Maheu, M.. (2002). Toward an increased understanding of user demographics in online sexual activities. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 28, 105-129.
- Cooper, A., Putnam, D. E., Planchon, L. A., & Boies, S. C. (1999). Online sexual compulsivity: Getting tangled in the net. *Sexual Addiction and Compulsivity*, 6, 79-104.
- Cooper, A., Scherer, C.R., Boies, S.C., & Gordon, B.L. (1999). Sexuality on the Internet: From sexual exploration to pathological expression. *Professional Psychology: Research and Practice*, 30, 154 - 164.
- Cooper, A. (1998). Sexuality and the Internet: surfing into the new millennium. *Cyberpsychology & Behavior*, 1, 187-193.
- Daneback, K., Traeen, B., & Månsson, S. (2009). Use of pornography in a random sample of Norwegian heterosexual couples. *Archives of Sexual Behavior*, 38, 746 -753.

- Goodson, P., McCormick, D., Evans, A. (2001). Searching for sexually explicit materials on the internet: an exploratory study of college students' behavior and attitudes. *Archives of Sexual Behavior*, 30, 101-118.
- Hald, G.M., Kuyper, L., Adam, P.C.G., de Wit, J.B.F. (2013). Does viewing explain doing? Assessing the association between sexually explicit materials use and sexual behaviors in a large sample of Dutch adolescents and young adults. *Journal of Sexual Medicine*, 10, 2986 – 2995.
- Hald, G.M., & Malamuth, N.M. (2008). Self-perceived effects of pornography consumption. *Archives of Sexual Behaviour*, 37, 614 – 625.
- Harkness, E.L., Mullan, B.M. en Blaszczynski, A. (2015). Association between pornography use and sexual risk behaviors in adult consumers: A systematic review. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 18(2), 1-13.
- Frable, D.E., Johnson, A.E., & Kellman, H. (1997). Seeing masculine men, sexy women, and gender difference: Exposure to pornography and cognitive constructions of gender. *Journal of Personality*, 65, 311 - 355.
- Janghorbani, M., Lam, T.H., & The Youth Sexuality Study Task Force (2003). Sexual media use by young adults in Hong Kong: Prevalence and associated factors. *Archives of Sexual Behavior*, 32, 445 - 553.
- Lewin, B. (1997). Pornography: Attitudes and use. In B. Lewin (Ed.), *Sex in Sweden: On the Swedish sexual life* (pp. 252–263). Stockholm: The National Institute of Public Health.
- Li, Q.D., & Michael, R. (1996). Pornography as a source of sex information for college students in fraternities and sororities. *Journal of Health Education*, 2, 165 - 169.
- Montgomery-Graham, S., Kohut, T., Fisher, W., Campbell, L. (2016). How the popular media rushes to judgment about pornography and relationships while research lags behind. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 24, 244-256
- Mulya, T.W., & Hald, G.M. (2014). Self-perceived effects of pornography consumption in a sample of Indonesian university students. *Media Psychology*, 17, 78-101.
- Nelson, K.M., Leickly, E., Yang, J.P., Pereira, A., & Simoni, J.M. (2014). The influence of sexually explicit online media on sex: Do men who have sex with men believe they “Do what they see?” *Aids Care*, 26, 931-934.
- Peter, J., & Valkenburg, P.M. (2006a). Adolescents' exposure to Sexually Explicit Online Material and Recreational Attitudes Towards Sex. *Journal of Communication*, 56, 639-660.

- Peter, J., & Valkenburg, P.M. (2008a). Adolescents' exposure to sexually explicit internet material and sexual preoccupation: A three-wave panel study. *Media Psychology, 11*, 207-234.
- Popovic, M. (2011). Pornography use and closeness with others in men. *Archives of Sexual Behaviour, 40*, 449-456.
- Putnam, D.E. (2000). Initiation and Maintenance of Online Sexual Compulsivity: Implications for Assessment and Treatment. *CyberPsychology & Behavior, 3*(4), 553-564.
- Seto, M.C., Maric, A., & Barbaree, H.E. (2001). The role of pornography in the etiology of sexual aggression. *Aggression and Violent Behavior, 6*, 35 -53.
- Short, M.,B., Kasper, T.,E., Wetterneck, C.T. (2015). The relationship between religiosity and internet pornography use. *Journal of Religion and Health, 54*, 571 -583.
- Stack, S., Wasserman, I., & Kern, R. (2004). Adult social bonds and use of internet pornography. *Social Science Quarterly, 85*, 75 -88.
- Svedin, C.G., Åkerman, I., Priebe, G. (2011). Frequent users of pornography. A population based epidemiological study of Swedish male adolescents. *Journal of Adolescence, 34*, 779 -788.
- Træen, B., Sørheim-Nielsen, T., & Stigum, H. (2006). Use of pornography in traditional media and on the internet in Norway. *Journal of Sex Research, 43*, 245–254.
- Træen, B., Spitznogle, K., & Beverfjord, A. (2004). Attitudes and use of pornography in the Norwegian Population 2002. *Journal of Sex Research, 41*, 193-200.
- Twohig, M. P., Crosby, J. M., & Cox, J. M. (2009). Viewing internet pornography: For whom is it problematic, how, and why?. *Sexual Addiction & Compulsivity. The Journal of Treatment & Prevention, 16*, 253-266.
- Van Wesenbeeck, I. (2009) Seks en commerce. In Gijs, L., Gianotten, W., Vanwesenbeeck, I. & Weijnenborg, P. (Red.) Seksuologie (2de, herziene druk, eerste oplage, p.197-212). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

6 Bijlage - Survey 'Seks in beeld'